

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 12-03-5878

לפני: כבוד השופטים יצחק ענבר, יהודית שבח, שאול שוחט

המערער

כרמלה בדור
ע"י עו"ד רינת גזית

נגד

המשיב

קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום
ע"י עו"ד יריב ליגומסקי – פמת"א

פסק דין

השופטת יהודית שבח:

נכה צה"ל הלך לעולמו, וערב פטירתו שולם לו תגמול טיפול רפואי. האם ה"תגמולים אחרי פטירתו של נכה" - המשתלמים מכח סעיף 20א(א) לחוק הנכים (תגמולים ושיקום), התשי"ט-1959, ישולמו לאלמנתו לפי שיעור התגמול הרגיל, או שמא לפי שיעור תגמול הטיפול הרפואי? זו השאלה הטעונה הכרעה בערעור שלפנינו.

1. המערערת הינה אלמנתו של רפי בדור ז"ל (להלן- **המנוח**), נכה צה"ל בדרגת נכות בשיעור 30%, שנפטר ביום 16.3.2009. המנוח קבל מהמשיב מדי חודש תגמול בסיסי בהתאם לשיעור נכותו (בסך של 1090 ₪) (להלן- **התגמול הבסיסי**), ועבד למחייתו כנהג מונית. עובר לפטירתו הפסיק המנוח לעבוד עקב סיבה רפואית הקשורה לנכות המוכרת, ומשכך אושר לו תגמול טיפול רפואי לפי תקנות הנכים (טיפול רפואי) התשי"ד-1954 (להלן - **תט"ר**), לתקופה דצמבר 2008- אפריל 2009 (בסך של 3599 ₪ לחודש).

עם פטירתו, ומשהמשיב סבר כי נסיבות הפטירה אינן מקנות למערערת מעמד של אלמנת צה"ל, קמה זכותה לקבלת "תגמולים אחרי פטירתו של נכה", והמשיב אכן שילם לה מענק בגובה 36 תגמולים, אולם עשה כן לפי שיעור התגמול הבסיסי.

המערערת סברה כי 36 התגמולים אמורים להשתלם לה לפי שיעור התט"ר, ולא לפי התגמול הבסיסי, ומשכך ערערה על החלטת המשיב לפני ועדת הערעורים לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום) תשי"ט-1959 (להלן- **הועדה**).

2. בהחלטתה מיום 25.12.11 (ע"נ 27014-07-10, בדור נ' **משהב"ט אגף השיקום קצין תגמולים**), דחתה הועדה את ערעורה של המערערת. הגם שלא נעלם מעיני הועדה הרציונל העומד מאחורי

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 5878-03-12

ההסדר שבסעיף 20 לחוק הנכים, דהיינו, לסייע לריכוך הפגיעה הכלכלית הנגרמת לתא המשפחתי עקב פטירת הנכה, הרי משסברה "כי היות ולא מדובר בתגמול המשולם לנכה מידי חודש בחודשו ולמשך זמן רב, לא נוצרה ציפייה אצל הנכה ומשפחתו להמשך התגמולים. המדובר בתשלום המשולם באופן זמני...", הגיעה לכלל מסקנה כי צדק המשיב בשלמו למערערת את תגמולי 36 החודשים בגובה התגמול הבסיסי.

3. המערערת אינה משלימה עם החלטה זו ומכאן הערעור שלפנינו. לטענתה, לשון החוק, תכליתו, כמו גם נוהגו של המשיב לשלם את תגמולי 36 החודשים לפי שיעורם של תגמולים זמניים אחרים – תומכים בגישתה. המשיב לעומתה תומך בהחלטת הועדה משיקוליה.

דין והכרעה

4. סעיף 20א(א) לחוק הנכים (תגמולים ושיקום) תשי"ט-1959 (להלן- חוק הנכים) מסדיר את נושא התגמולים המשתלמים אחרי פטירתו של נכה, וקובע:

(א) נפטר נכה שהיה זכאי לתגמולים בשעת פטירתו, ולפי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התשי"ט-1950, אין משלמים אחריו תגמולים, יוסיפו לשלם את התגמול בשיעור שהיה משתלם אותה שעה, עד תום שלושים וששה חדשים מסוף החודש שבו אירעה הפטירה, לידי בן המשפחה שהורה עליו הנכה לפי סעיף 39א, ובאין הוראה - לידי בן-זוגו, ובאין בן-זוגו, לידי בן המשפחה שהורה עליו קצין התגמולים.

כאמור, השאלה הטעונה הכרעה היא האם התט"ר ששולם הינו "התגמול שהשתלם אותה שעה"?

5. נקודת המוצא לפרשנות דבר חקיקה הינה בראש ובראשונה הלשון בה נקט המחוקק. אין לפרש את החוק באופן שחורג מגבולות הלשון, ופרשנות שאין לה נקודת אחיזה או עיגון בלשון החוק הינה פרשנות שלא ניתן לקבלה. "אין לאפשר פירוש לביטוי אשר הלשון אינה סובלת אותו" (רע"א 7287/06, שלמה ובר, כונס נכסים נ' יעקב יונה). "אין לך משמעות נכונה של דיבור, אם אין לה עיגון לשוני ולו מינימאלי בתורת הלשון. חייבת להיות נקודת אחיזה ארכימדית לפירוש הנכון בלשון החוק" (ע"א 165/82 קבוץ חצור נ' פקיד שומה רחובות).

6. כצעד ראשון יש לבחון, איפוא, אם התט"ר עונה מבחינה לשונית על הגדרת התגמול שהשתלם לנכה ערב פטירתו.

סעיף 43 לחוק הנכים מסדיר בין היתר את תגמול התט"ר:

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 5878-03-12

(א) כל נכה יקבל על חשבון המדינה, בתנאים שייקבעו בתקנות, טיפול במחלה שחלה בה או בחבלה שנחבל או במחלה שהחמירה בתקופת שירותו עקב שירותו בכל עת שיתגלה צורך בטיפול כאמור.

...

(ב) שר הבטחון יקבע בתקנות ענינים אלה:

(1) תגמולים, או תגמולים נוספים, שישולמו לנכים המקבלים טיפול לפי סעיף-קטן (א), ועקב הטיפול אינם מסוגלים לעבוד;

(2) הפחתות מתגמוליהם של נכים המקבלים טיפול כאמור וכלכלתם אגב הטיפול היא על חשבון המדינה.

(ב1) בתקנות לפי סעיף קטן (ב) יכול שייקבעו הוראות שונות לגבי נכים בעלי דרגות נכות שונות, כפי שיקבע השר.

(ג) "טיפול", בסעיף זה - טיפול רפואי, ובכלל זה טיפול חירורגי, בדיקות רפואיות, אישפוז, טיפול-בית, הבראה, ואספקת רפואות, מכשירים רפואיים, תותבות, מכשירים אורטופדיים, מכשירי-תנועה לקיטעים ולמשותקים וכלבי-הנחיה לעיוורים והשתתפות בהוצאות החזקתם של כל אלה.

7. הנה כי כן, החוק מכנה את התגמול המשתלם לאורך תקופת הטיפול הרפואי בה אין הנכה מסוגל לעבוד כ"תגמול" או כ"תגמול נוסף". החוק אינו מבחין בין תגמול זמני לבין תגמול קבוע המשתלם במשך תקופה ארוכה, אף אינו, דורש, כתנאי מוקדם לתשלום, הסתמכות על התט"ר וציפייה להמשיך ולקבלו. החוק אף נוקט במילים ברורות ולפיהן יבוצע התשלום "בשיעור" שהיה משתלם בפועל "אותה שעה". בכך חצתה המערערת את משוכת המוצא הלשונית.

8. משגישת המערערת עולה בקנה אחד עם לשון החוק, יש לילך כברת דרך נוספת ולבחון אם פרשנותה אף הולמת את תכלית החקיקה, שכן "החוק הוא יצירה נורמטיבית הבאה להגשים תכלית חברתית והוא ביטוי למדיניות. על הפרשן לחשוף, מבין קשת האפשרויות הלשוניות, אותה משמעות אשר תגשים את מטרת החוק" (ד"נ 40/80, קניג נ' כהן, פ"ד לו(3)715). וכן: "...כאשר לשון החוק אינה מובילה לפרשנות אחת ויחידה אלא מאפשרת "מתחם" של אפשרויות לשוניות, מוטל על בית המשפט לבחור את הפרשנות המגשימה בצורה הטובה ביותר את תכלית החוק" (ע"א 3367/11, קיבוץ אילות נ' מנהל מע"מ אילת, פס"ד מיום 20.11.12).

9. ומהי התכלית הגלומה בסעיף 20 לחוק?

תכלית זו מובאת בדברי ההסבר להצעת החוק לתיקון מס' 6 תשל"א- 1970 לחוק הנכים, בעקבותיה הוסף סעיף 20א, שבה נאמר: "משנפטר נכה ופטירתו היא תוצאה מנכותו, ממשיכה משפחתו בהתאם לחוק משפחות חיילים שנספו במערכה(תגמולים ושיקום), תש"י-1950, לקבל תגמולים גם

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"י 5878-03-12

לאחר מותו. אולם אם לא היתה פטירתו תוצאה מנכותו, נפסק עם מותו תשלום התגמולים למשפחתו. הפסקה פתאומית זו של תשלום התגמולים, היא פגיעה קשה במשפחה מבחינה כלכלית, ובמיוחד אם שארו אלמנה ויתומים. על כן מוצע, להמשיך בתשלום התגמולים למשפחה ששה חודשים נוספים (בסופו של דבר הועמדה התקופה על 36 חודשים - י.ש.) כדי לאפשר לה בתקופת ביניים זו להתאושש ולארגן מחדש את חייה" (הצעת חוק מיום 14 בדצמבר 1970).

המחוקק ביקש להיטיב עם משפחות נכים שנפטרו, עת פטירת הנכה אינה מזכה בהמשך קבלת התגמולים, "באמצעות קביעת תקופת ביניים לצורך התארגנות והתאוששות", ובלבד שהמדובר בתגמול ששולם ערב הפטירה על פי חוק, להבדיל מתשלום ששולם לפני משורת הדין (ע"א (ת"א) 3347/06, משהב"ט - אגף השיקום- ק. תגמולים נ' פרץ פאולינה, פס"ד מיום 11.11.2007).

מהאמור לעיל אין להבין אלא כי מטרת החוק הינה לרכך את הפגיעה שספגה משפחת הנכה עם מותו הפתאומי, ומשכך החליט המחוקק שלא להנחית על המשפחה בו זמנית מכה נוספת, מן ההיבט הכלכלי, המתבטאת בהפסקה פתאומית של התגמול שהיה משתלם לנכה ואשר היה מצטרף לקופה המשותפת של התא המשפחתי, ממנה מצאה המשפחה את כלכלתה. המחוקק ראה לנגד עיניו את מצוקת האלמנה והיתומים, שבשל סיבת הפטירה אינם זכאים עוד לתגמולים, והחליט לסייע להם על דרך "הקפאת" המצב עובר לפטירה והמשכת התשלומים לפי השיעור ששולמו עד אז, מתוך הנחה שתקופת סטטוס קוו של 36 חודשים, בה יימשך להתקיים המצב עובר לפטירה, תאפשר לשארים להתאושש ולהסתגל למצב החדש.

10. משכך, נראה כי גישת המשיב, בסרבו לשלם למערערת את התגמול ששילם למנוח כפי שיעורו במהלך ארבעת החודשים שקדמו לפטירתו, עומדת בסתירה מוחלטת לתכלית החקיקתית. התט"ר משתלם לנכה הנמצא בדרך כלל במעגל העבודה, עקב חוסר מסוגלותו לעבוד בשל מצבו הרפואי הנובע מהפגימה המוכרת ומחמת הצורך בקבלת טיפול רפואי בפגימה זו. מות הנכה קוטע את רצף השתכרותו המתבטא בתקופה עובר לפטירה בקבלת התט"ר. משהתגמול שהשתלם למנוח עקב פטירתו היה תט"ר ולא התגמול הבסיסי, הרי התט"ר הוא שמשקף את המצב עובר לפטירה, ואותו ראה לנכון המחוקק להקפיא ולהמשיך לשלמו גם לאחר הפטירה. הצעידה לאחור שביצע המשיב על דרך חזרה לתגמול שהשתלם למנוח בחודש נובמבר 2008, אינה אפשרית משתכלית החוק, העולה בקנה אחד עם לשונו, הינה לשמר את המצב הקיים בפועל בעת הפטירה.

11. למותר לציין כי טענת המשיב לפיה יש להניח כי עם תום תקופת התט"ר המאושרת, היה המנוח, אלמלא נפטר, חוזר לעבודתו הסדירה כנהג מונית וממילא מפסיק לקבל את התט"ר, לא זו בלבד שלא הוכחה (ולו עסקינן בטענה רלבנטית, המשיב היה נושא בנטל הוכחתה), אלא שהיא לכל היותר שוות

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"י 5878-03-12

ערך במשקלה לטענה הנגדית הבאה מפי המערערת ולפיה תקופת הטיפול הרפואי שאושרה למנוח (ארבעה וחצי חודשים) תומכת בטענתה כי חלה החמרה רצינית במצבו הרפואי, וקרוב לודאי ששיעור נכותו היה גדל באופן ממשי. עסקינן בהשערות גרידא, שנוכח פטירתו המצערת של המנוח לא ניתן לאששן או להפריכן. משמצבו של המנוח והיזקקותו להמשך טיפול רפואי, לולא נפטר, נותר לוטה בערפל, יש טעם רב בטענתה של באת כוח המערערת לפיה **"דווקא בשל כך הכרחי להיצמד להוראת החוק המפורשת הקובעת כי התגמול אשר שולם ערב פטירת המנוח ימשיך וישולם לאלמנתו משך 36 חודש"**

12. הועדה הנכבדה יצאה מנקודת הנחה כי על מנת שתגמול שהשתלם בפועל לנכה ערב פטירתו יוכר כתשלום הקובע לעניין תגמולי 36 חודשים, עליו להיות תגמול קבוע להבדיל מזמני. לדרישה זו אין כל עיגון בחוק, היא אף סותרת את נוהגו הלא שנוי במחלוקת של המשיב בנוגע לתגמולים זמניים אחרים, אם בתגמול בגין נכות זמנית עת טרם התקבעה הנכות הצמיתה, אם בתגמול נכה נצרך, ואם בתגמול חוסר פרנסה. זה האחרון מוסדר בסעיף 6 לחוק:

"(א) נכה שדרגת-נכותו אינה פחותה מ-10% והוא מחוסר פרנסה, ישולם לו, כל עוד הוא מחוסר פרנסה, תגמול חוסר פרנסה בשיעור המפורש בסעיף קטן (ג), במקום התגמולים לפי סעיף 5.

(ב) "נכה מחוסר פרנסה" - נכה שנתמלאו בו שני אלה:

(1) אין לו הכנסה מכל מקור שהוא חוץ מתגמולים לפי חוק זה או שהכנסתו אחרי ניכוי תגמולים אלה, פחותה ממחצית שכרו הקובע;

(2) הוכיח לקצין התגמולים, לפי כללים שייקבעו בתקנות, כי עשה את כל אשר ביכלתו, כדי לקבל הכנסה או להגדילה עד למחצית השכר הקובע."

רואות עינינו כי גם תגמול חוסר פרנסה הינו זמני באופיו, שכן הוא משתלם לנכה **"כל עוד הוא מחוסר פרנסה"**, וכל עוד אין לו הכנסה נוספת ממקור אחר. אף על פי כן, והדבר אינו שנוי כלל במחלוקת, הוא מהווה, בסיס לתשלום 36 התגמולים בהינתן פטירה. לא ירדתי לעומקו של תירוץ המשיב לפיו נעוץ ההבדל בין השניים בכך **"שאדם הזכאי לתגמול חפ"ר נמצא בסטטוס של מחוסר פרנסה...לעומת זאת הזכאות לתט"ר אינה תלויה בשינוי סטטוס של האדם"** (סעיף 2 להודעתו הנוספת של המשיב). נראה כי השווה בין שני התגמולים רב על הניגוד, בהיות שניהם תגמולים המשתלמים לנכים עובדים, אשר עקב סיבה זמנית יצאו ממעגל העבודה, ומשכך לא קיימת כל הצדקה לאבחן בין השניים, אלא דין אחד להם.

13. טענתו של המשיב בדבר **"מוזרותה"** של גישת המערערת, באשר גם תט"ר המשתלם בגין חלק של חודש- יגרור אחריו תוצאת תשלום של 36 חודשי תט"ר (סעיף 33 לטיעוניו) לאו טענה היא, שהרי **תקנות הנכים (טיפול רפואי), התשי"ד-1954** נותנות מענה למצב שכזה. באם תקופת הטיפול הרפואי

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"י 5878-03-12

אינה משתרעת על פני חודש מלא, משתלם התט"ר לפי מניין ימי הטיפול הרפואי באותו החודש, באופן שעל כל יום של טיפול ישולם "תגמול יומי מלא בעד טיפול רפואי" - החלק השלושים של התגמול החדשי בעד טיפול רפואי", בעוד שבשאר הימים ישתלם התגמול הרגיל, כך שתגמול 36 החודשים ישקף את ששולם בפועל לפי נוסחה זו.

14. גם דרישת הציפייה וההסתמכות- הנמקתה הנוספת של הועדה, אינה מעוגנת בלשון החוק, ולא ניתן לקרוא אותה אל תוכו, תוך פגיעה בזכויות הנכה או שאיריו. במקרה שנדון בע"נ 361/90, אבדי רחל נ' קצין התגמולים, ניכה המשיב מתגמולי 36 החודשים ששולמו לאלמנתו של נכה נצרך את הכנסתה של האלמנה. בית משפט קבע שהמשיב אינו רשאי לבצע כל שינוי בגובה המענק שהינו מכפלה של 36 התגמולים של נכה נצרך, שכן "גובה המענק אינו מותנה בחוק לא בהכנסתו של בן המשפחה ולא בתגמולים או בקצבאות שהוא מקבל ממקור אחר". משמע מכך, שגם אם לאלמנה משכורת גבוהה משלה, וגם אם היא מקבלת קצבה נאה ממקור אחר – וממילא אין היא מסתמכת על התגמול ששולם ע"י המשיב ומצפה שזה ישמש לה למחייתה - אין המשיב רשאי לבצע שינוי באופן תשלום המענק. נמצאנו למדים, איפוא, כי גם גורם הציפייה וההסתמכות על התגמול לצרכי מחיה- אינו יכול להוות תנאי לקבלת מענק ה-36 תגמולים, שכן הרציונל הינו, כאמור, תקופת הסתגלות למצב החדש.

15. המסקנה המצדדת בגישת המערערת עולה בקנה אחד אף עם אופיו הסוציאלי של חוק הנכים, ועם המגמה לפרשו ברוחב לב ובגישה מקלה, להבדיל מפרשנות צרת עין וקמיצת היד. מטרת החוק הינה לפצות את החיילים, אשר נקראו לשירות חובה ומילאו את תפקידם, איש איש כפי יכולתו, איש איש כפי תפקידו, בגין פגיעות שנפגעו עקב השירות, אף לפצות את בני משפחותיהם בגין תוצאותיהן של פגיעות אלו. גישה מרחיבה זו עוברת כחוט השני בפסיקת בית המשפט ביחס לחוק הנכים מהיבטיו השונים:

" אשר לחוקי הנכים- בהם חוק התגמולים- גישת בית המשפט היא, מאז- ומקדם, כי יש לפרשם ברוחב- לב ולא ביד קמוצה, מתוך רצון להיטיב עם הנכה ושלא להקפיד עימו. חוקים אלה ייעודם הוא להיטיב עם הנכה- בענייננו: עם נכי צה"ל- להטיב ולגמול טוב למי ששירתו את המדינה ונפגעו בעת שירותם ובקשר עם שירותם, ועל דרך זה יפורשו ויוחלו" (דנ"א 5343/00, קצין התגמולים נ' אורית אביאן, פס"ד מיום 5.8.2002, כבוד השופט חשין, פסקה 15). וכן:

"נקבע על ידי בית משפט זה, כי בדונו בחוקי נכים על בית המשפט לגלות יחס של רוחב לב לתביעה, שאם לא יעשה כן תסוכל מטרת החיקוק הבא להיטיב עם מי שנושא בסיכון מיוחד למען המדינה" (ע"א 192/82, קצין התגמולים נ' הכט, פ"ד מ"ד (3) 646 בעמוד 655), וכן:

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ז 5878-03-12

"פסיקה בעניינם של נכי צה"ל היא סוגיה רגישה. הרצון היוקד בקרבם של כל אחד מאתנו הוא לסייע להם ככל שניתן ולגמול להם על המחיר הכבד ששילמו בגופם וברוחם. בהתאם לכך, הגישה לפיה על מלאכת הפרשנות של חוקי הנכים להיעשות מתוך מגמה מרחיבה ומתוך רצון להיטיב עם אוכלוסיית הנכים בכלל ועם נכי צה"ל בפרט, עוברת כחוט השני לאורך פסיקתו של בית משפט זה" (רע"א 10758/06 קצין התגמולים נ' ראובן יעקובוביץ' ואח', פסקה 17).

למותר לציין כי גישתו של המשיב בענייננו אינה יכולה להיחשב כגישה רחבת לב.

16. נוכח האמור לעיל, אציע לחבריי לקבל את הערעור, ולהורות למשיב לשלם למערערת את תגמולי 36 החודשים לפי שיעור תגמול הטיפול הרפואי שקיבל בעלה המנוח בפועל עובר לפטירתו. כן אציע לחברי לזכות את המערערת בהוצאות ושכ"ט עו"ד בשתי הערכאות בסכום כולל של 25,000 ₪.

יהודית שבת, שופטת

השופט יצחק ענבר:

אני מסכים לפסק דינה המקיף של חברתי השופטת יהודית שבת. בהינתן שתט"ר מוגדר בחוק הנכים ובתקנות שהותקנו מכוחו כ"תגמול", לא מתעורר כל ספק באשר לתחולתו של סעיף 20א(א) לחוק, ועל המשיב להוסיף אפוא ולשלם "תגמול" זה עד תום 36 חודשים מסוף החודש שבו אירעה הפטירה. כאשר מוסיפים ומביאים בחשבון את אופיו הסוציאלי של החוק ואת תכליתו לסייע לאלמנה וליתומים, אשר מטה פרנסתם נכרת – על אחת כמה וכמה.

אשר לאבחנות השרירותיות שעורך המשיב בין תט"ר לבין תגמולים אחרים שהנם זמניים מטבעם לא למותר להזכיר, כי דין הוא, ש"קביעותו של קצין התגמולים חייבות להתבסס על מדיניות

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ז 5878-03-12

ברורה ואחידה...רק כך תימנע התוצאה של חוסר שוויון בין התובעים השונים, תוצאה היוצרת תחושות קשות, שניתן וראוי למנען" (רע"א 8373/96 מאיר נ' קצין התגמולים, פ"ד נז(1) 931, 952). דברים אלו יפים גם לענייננו.

יצחק ענבר, שופט

השופט שאול שוחט:

אני מסכים לפסק דינה של חברתי השופטת יהודית שבח ולדבריו של חברי השופט יצחק ענבר.

שאול שוחט, שופט

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת יהודית שבח.

המזכירות תמציא העתק פסק הדין לצדדים.

ניתן היום, י"א סיון תשע"ג, 20 מאי 2013, בהעדר הצדדים.

שאול שוחט, שופט

יהודית שבח, שופטת

יצחק ענבר, שופט
אב"ד